

SKUPNA USMERJENA RAZPRAVA

»Skupaj smo uspešnejši: Prisilne poroke romskih otrok«

23. april 2019, od 8.30 do 15.30

Poročilo

Hotel City Maribor

Zapisa: mag. Marjeta Novak, moderatorka

Ozadje in namen posveta

O prisilnih porokah govorimo, ko so mladoletna dekleta ali deklice prisiljene v zakonsko zvezo in nimajo možnosti izbire partnerja. Poroka ne pomeni nujno uradno sklenjene in registrirane zakonske zveze, lahko je neregistrirana, kot dogovor med družinami. Prisilne poroke vključujejo različne stopnje prisile ali prevare, od čustvenega pritiska s strani družine do fizičnega, ekonomskega in spolnega nasilja. Dekleta se poročijo zelo mlada, praviloma prekinejo šolanje, zato imajo zelo malo možnosti za napredovanje in samostojno življenje.

Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo je leta 2014 objavil raziskavo *Prisilne poroke romskih deklic*. V tem obdobju se je sicer začelo krepiti zavedanje pristojnih institucij o potrebi po usklajenem, koordiniranem in predvsem v prid otrok usmerjenem delovanju in odločanju, vendar številni izzivi na tem področju ostajajo.

Na nacionalnem posvetu, ki je potekal 8. novembra 2018 v Ljubljani, je bilo ugotovljeno, da je poleg systemskega naslavljanja problematike pomembno tudi regijsko in/ali lokalno povezovanje ključnih

institucij, tako za uspešno preventivno kot intervencijsko delovanje. Vsaka regija in vsako okolje, kjer živijo Romi, ima namreč svoje specifičnosti, zato je poznavanje dejanskih razmer na terenu, in iz njih izhajajoče ustrezno ukrepanje, izredno pomembno.

Cilji usmerjene razprave v Mariboru so bili:

- o pojavih prisilnih porok otrok spregovoriti odkrito in slišati poglede in izkušnje vseh, ki so kakorkoli vključeni ali povezani v obravnavo teh pojavov, torej medinstitucionalno in multidisciplinarno,
- definirati ključne vzroke za napredek – za učinkovite intervencije in za sistemsko ter preventivno naslavljanje izzivov z multidisciplinarnim pristopom.

Dogodka so se udeležili predstavniki policije, centrov za socialno delo, romske skupnosti, nevladnih organizacij, zdravstva, osnovnih šol, Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport.

Poročilo vsebuje tri sklope povzetkov iz usmerjene razprave:

- I. Iztočnice za razumevanje tematike
- II. Raven intervencije: predlogi za izboljšave
- III. Raven preventive: vzroki za napredek

Dogodek je moderirala mag. Marjeta Novak, certificirana profesionalna moderatorka, ob asistenci Natalije Vrhunc, mag., in Dragane Prijanovič.

I. Iztočnice za razumevanje tematike

1. Polona Kovač, Društvo Ključ – center za boj proti trgovini z ljudmi:

Iz dolgoletnega spremljanja tematike lahko potegnemo nekatere vzorce, ki so relevantni za današnjo razpravo:

- Odločitev za poroko in izbiro partnerjev je na strani staršev – ne na strani mladih.
- Prvi spolni odnos pomeni poroko; le-ta je ali velikokrat ni zavedena pri matičarju.
- Eden od možnih znakov, da gre lahko za prisilno poroko in trgovino z ljudmi, je dokazovanje nedolžnosti; bodisi predhodne zahteve po zdravniških dokazilih ali npr. kri po prvem spolnem odnosu.
- Deklice so podrejene partnerju in družini.
- Deklice so pogosto žrtve hujših oblik fizičnega in psihičnega nasilja; velikokrat tudi spolnega nasilja.
- Izpostavljene so prisilnim oblikam dela – služabnice celotni družini.
- Ko dobijo otroke, nekoliko napredujejo po hierarhični lestvici.
- Ko postanejo taščice, se krog nasilja sklene: one začno izvajati nasilje nad snahami.
- Deklice se redko odločijo za umik iz škodljivega okolja in prijavo institucijam, saj so posledično izobčene od skupnosti. Zaradi sramote se jim matična družina odreče, deležne so groženj o fizičnimi poškodbah, strah jih je za lastno življenje. Take deklice ostanejo resnično same na svetu.

Predstavljena je bila zgodba Lamije, ki je prvi uspešen primer obsodbe za prisilno poroko in trgovino z ljudi v Sloveniji. Med faktorji uspeha je bil ozaveščen in pravičen odziv policista, ki je sprejel prijavo, kot tudi dobro vodenje procesa in oblike pričanja, ki so zaščitile žrtev.

Primerov prisilnih porok je v Sloveniji po ocenah raziskave *Prisilne poroke romskih deklic* Inštituta Republike Slovenije za socialno varstvo iz leta 2014 okoli 300 na leto. Podatek pokriva celotno Slovenijo in vse narodne skupnosti (ne le romske).

Tema je v Sloveniji velikokrat tabu, zato učinkovite celostne obravnave še ni.

Z namenom spodbujanja prijav imata generalna policijska uprava in Društvo Ključ dogovorjen sporazum, po katerem je prisilne poroke mogoče prijaviti na Društvo Ključ, to pa potem posreduje prijavo policiji. Kdor se ne želi izpostaviti kot prijavitelj, lahko kontaktira Društvo Ključ.

2. Ahmet Mehmeti, tajnik romskega društva Romani Kafenava

V Mariboru živi okoli 3000 Romov, od katerih jih je 80 % s Kosova in Makedonije; pretežno so muslimanske vere. Večina jih obiskuje šole in so dobro vpeti v družbo. Prisilne poroke so stvar preteklosti in se v Mariboru ne dogajajo več; če pa se pojavijo taki primeri, jih je potrebno obsoditi. Denarne vsote, ki jih starši ženina plačajo nevestini družini, so dota, ki pomaga pokriti stroške poročnega slavlja.

Romi velikokrat ne poznajo navad in pravil večinske družbe in se ne zavedajo posledic svojih dejanj. Tu bo potrebno še veliko delati, da bo sobivanje bolj harmonično. Ko kakšen Rom zagreši kaznivo dejanje, se neprimerno vedenje velikokrat posploši na vse Rome, kar je za romsko skupnost zelo boleče in nepravilno. Posamezne primere je potrebno obravnavati pravično in v skladu z zakonom ne glede na narodnost.

Romska skupnost si želi več in bolj kakovostnega sodelovanja z večinskim prebivalstvom – ob hkratnem spoštovanju romske kulture in tradicije.

3. Vilma Kersnik, vodja Kriznega centra za žrtve nasilja, Center za socialno delo Maribor

Center za socialno delo Maribor se s tematiko prisilnih porok v romski skupnosti srečuje preko primerov nasilja v družini. Konkretno je žrtev sprejeta v krizne centre za mlade ali za žrtve nasilja v družini; nato pa se skozi obravnavo pokaže, da gre v nekaterih primerih za prisilne poroke romskih deklic. Predstavljeni so bili trije konkretni primeri žrtev trgovine z ljudmi v zadnjih letih. Prodana dekleta so bila popolnoma nemočna, dobesedno sužnje partnerjem in njihovim družinam. Nema lokrat so trpela hudo fizično in psihično nasilje, in sicer nekatere celo do te mere, da so bile zdravljene v psihiatrični ustanovi. S tem se je potrdila obsodba moža, da je problem v ženi, ki je »nora«. Velikokrat so deklice tako psihično zlomljene, da nimajo moči umika iz škodljivega okolja; nekatere postanejo sužnje mlajši ženi, ki si jo pripelje mož.

Na CSD Maribor ja v zadnjem času zaposlena koordinatorica za romska vprašanja, kar je pozitiven korak naprej, saj ima ta strokovna delavka celovitejši pogled na tematiko in lahko povezuje različne sfere obravnave in ukrepanja.

Vsaka prisilna poroka, ki jo dogovorijo starši, predstavlja poseg v svobodo in pravice otrok. Vse pristojne institucije moramo prispevati svoj del k temu, da take primere obsodimo in preprečimo. Prav tako apeliramo na romsko skupnost, da v svoji sredi ne dopušča škodljivih in protipravnih praks.

4. Simona Lilek, višja kriminalistična inšpektorica specialistka SKP PU Maribor, in Manuel Vesel, višji policijski inšpektor, Generalna policijska uprava, Center za raziskovanje in socialne veščine

Kaj je prisilna poroka? Ko slišimo »starši se odločijo za poroko«, je to že signal za alarm. Za poroko se morajo odločiti mladi sami, ne starši.

- Participacija romske skupnosti

Romska skupnost – kot tudi druge multikulturne skupnosti v Sloveniji – mora prevzeti svoj del odgovornosti in od znotraj pomagati reševati problem. Z institucijami morajo sodelovati pri ozaveščanju glede pravnih norm, ki veljajo v Sloveniji, in ki jih je potrebno spoštovati.

Prisilne poroke pa niso le problem romske skupnosti, pač pa tudi drugih multikulturnih skupnosti – kosovske, albanske itn. Z dnem 1. 3. 2019 je v Sloveniji več kot 170.000 tujcev. Trend priseljevanja gre navzgor: število pripadnikov kosovske skupnosti npr. izrazito narašča (v Sloveniji jih je 22.000). Zato predvidevamo, da bo primerov prisilnih porok v bodoče v Sloveniji še več.

Potrebne je več participacije romske, albanske in drugih multikulturnih skupnosti v Sloveniji.

- Pomen pravega odziva in prvega koraka v ukrepanju

Imamo pravilnike o sodelovanju; z institucijami policija dobro sodeluje; velikokrat pa je na koncu ključen človeški faktor – ali je strokovna oseba, ki pride v stik s potencialnim primerom prisilne poroke ali nasilja, senzibilizirana za znake in usposobljena za oceno situacije ter za ustrezno ukrepanje. Prvi odzivi in koraki so najbolj pomembni; če tu naredimo napako, jo je kasneje težko popraviti. Imamo veliko primerov dobre prakse, a tudi kar nekaj slabih primerov. Treba se je izobraževati in pogovarjati, da se napake ne dogajajo.

Policija podpira izdajo priročnika (lahko v spletni verziji, ki se dopolnjuje in izboljšuje), ki bi bil v podporo vsem institucijam za prepoznavanje in ukrepanje v primerih, ki kažejo na sume kaznivih dejanj, povezanih s tematiko današnje razprave.

Ni še bilo obravnavano dejanje, ko bi policija podala kazensko ovadbo ali poročilo zaradi suma kaznivega dejanja prisilne sklenitve zakonske zveze ali vzpostavitve podobne skupnosti. Pojavlja se vprašanje, ali smo dovolj ozaveščeni, da te pojave zaznamo in ukrepamo?

Komentirana sta bila dva primera nasilja kot posledice prisilnih porok. V drugem primeru gre za družino, v kateri je 13 deklic; nekaj je bilo že prodanih, vsaj 5 je še mlajših. Policija se boji, kakšna bo njihova usoda, in apelira na romsko skupnost, naj vpliva na družino v smislu osveščanja o škodljivih kulturnih vzorcih in protipravnih praksah, ki grobo kršijo pravice otrok.

- Prekinitev obiskovanja osnovne šole kot alarm za ukrepanje

V velikem številu obravnavanih primerov gre za otroke, ki so izpadli iz sistema šolanja. V Sloveniji otroci pod 15. letom morajo opravljati osnovnošolsko obveznost. Poziv vsem institucijam: če se pojavi otrok v Sloveniji, ki je star 12, 13, 14 let, morajo biti vse vpletene institucije pozorne na to, da se vključi v šolski sistem.

Upravne enote bi lahko bdele nad prijavami otrok, mlajših od 15 let, in o tem obveščale institucije v šolskem sistemu. Enako bi morale veljati za selitve otrok iz Slovenije v druge države. Tudi šole bi lahko sprožila alarm, če otrok preneha obiskovati pouk, saj so najbolj ranljivi ravno mladi, ki so izpadli iz šolskega sistema.

- Sprememba policijskih pooblastil od 2017

Positivna sprememba v zadnjih letih je dopolnitev policijskih pooblastil: od novembra 2017 ima policija pooblastilo, da sme vstopiti v tuje stanovanje in druge prostore, če je to nujno za varovanje

otroka ali mladoletnika, ki so ga starši ali zakoniti zastopniki prijavili kot pogrešanega. Določene institucije še ne vedo, da policija to pooblastilo ima, in da se izkazuje kot učinkovito.

- Razmislek o spremembi zakonodaje

Pomembna je strokovna razprava, ali potrebujemo spremembo zakonodaje. Novo generiranje kaznivih dejanj vsepovprek družbeno ni sprejemljivo. Pa vendar – če gre za zaščito otroka – kot v izpostavljenih grozovitih primerih iz mariborske prakse – je ta razmislek pomemben. Prevenција najbrž ni dovolj za učinkovit preobrat pri sedanjih trendih priseljevanja.

Potreben je tudi razmislek o spremembi Kazenskega zakonika glede primerljive starosti. Če imamo 13-letnico in 18-letnika: ali je to še primerljiva starost (tudi če dekle kaže višjo starost)?

Prav tako je potreben razmislek o kriminalizaciji vloge odraslih, ki mladoletnim osebam omogočajo in jih napeljujejo k življenju v zunajzakonski skupnosti, organizirajo prevoze, sodelujejo pri skrivanju deklic itd.

Eden od pomembnih ukrepov je usposabljanje delavcev v pravosodju za senzibilizacijo okoli tematike prisilnih in zgodnjih porok. Policija že izvaja določene izobraževalne aktivnosti; potencial pa je še velik in neizkoriščen.

II. Raven intervencije: predlogi za izboljšave

V drugem delu usmerjene razprave so udeleženci identificirali vrzeli v intervencijskem ukrepanju, izhajajoč iz študije konkretnega primera, ki ga je predstavilo Društvo Ključ. Navedeni so zaključki iz zornih kotov, ki so pomembni za regionalno ukrepanje. Predlogi za sistemske izboljšave v prevenciji so integrirani v povzetek tretjega dela razprave, namenjenega izboljšanju preventivnega delovanja.

Izhodišče:

Vse pristojne institucije imajo dolžnost prijave suma prisilne poroke, nasilja ali drugih s tematiko povezanih kaznivih dejanj. Zelo pomemben je prvi odziv inštitucije na prijavo: zaščita žrtve (namestitev v krizni center ali varno hišo), ki ji sledi multidisciplinarna timska obravnava.

Več inštitucij in organizacij je poudarilo potrebo po kadrovske okrepitvi (center za socialno delo, policija, nevladne organizacije). **Delo z romsko skupnostjo zaradi kulturnih razlik in neznanja slovenščine zahteva bistveno več časa kot delo z večinskim prebivalstvom, kar je potrebno pripoznati na nacionalnem nivoju in zagotoviti ustrezne kadrovske vire.** V nasprotnem primeru bodo izzivi v prihodnosti zaradi priseljevanja in visoke natalitete le še naraščali.

V nadaljevanju sledijo **predlogi za izboljšave intervencijskih postopkov po institucijah in skupnostih.**

Center za socialno delo

- Vrzeli se pokaže, ko v isti krizni center za mlade namestimo tako mladoletno žrtev kot mladoletne storilce kaznivih dejanj, ki imajo prepoved približevanja npr. do svojih staršev. Ob tem pa v izmeni pogosto dela le en strokovni delavec – z vsemi, ki so takrat nameščeni v kriznem centru; žrtvami in storilci. To je velik problem po celotni Sloveniji.
- Komentar Društva Ključ: Če gre za žrtev trgovine z ljudmi, se to osebo lahko za 30 dni namesti v krizni center za žrtve trgovine z ljudmi, ki ga v tem programskem obdobju vodi Slovenska Karitas.

Policija

- Apelira na vse institucije, da opravijo prijavo policiji ob slehernem sumu na kazniva dejanja v zvezi z nasiljem, prisilnimi porokami, služabništvom in drugimi protipravnimi praksami, povezanimi z današnjo tematiko. Neprijava pomeni toleriranje tovrstnih praks.
- Na strani policije je zelo pomemben dosleden odziv/preveritev vsake informacije oziroma prijave. Policisti morajo biti usposobljeni za prepoznavanje znakov za sume kaznivih dejanj nasilja in trgovine z ljudmi ter za vodenje občutljivih pogovorov z žrtvami. Ključno za učinkovitost je čimprejšnje ukrepanje. Glede tovrstnega ozaveščanje in usposabljanja je bilo že veliko narejenega; je pa še veliko maneverskega prostora zaboljšanje.
- Pomembno je tudi čim prejšnje obveščanje in sodelovanje z drugimi pristojnimi institucijami ter nevladnimi organizacijami za učinkovito ukrepanje.

Osnovna šola

- Šolski delavci imajo sorazmerno veliko možnosti prepoznavanja alarmnih znakov, kot je npr. prenehanje obiskovanja pouka ali psihofizične posledice nasilja v družini. Šolske delavce je potrebno dodatno senzibilizirati in usposobiti za prepoznavanje in ukrepanje (vzor je lahko spletna stran in aplikacije POND za zdravstvene delavce: prepoznajnasilje.si).
- Ena od barrier pri prijavah je strah šolskih delavcev (dvom o pravilnosti presoje znakov nasilja, strah pred maščevanjem, neugodje pričanja na sodišču ...). Sodna praksa naj se spremeni tako, da vabila na sodne razprave ne prihajajo na domači naslov strokovnega delavca, saj je le-ta s tem izpostavljen večjemu tveganju.
- Komentar NVO: vsaka šola, ki ima romske učence, bi potrebovala romskega pomočnika, ki bi pomagal romskim otrokom k boljši integraciji v šolsko okolje.

Zdravstvo

- Zdravstveni delavci morajo biti bolj senzibilizirani in usposobljeni za prepoznavanje znakov, ki kažejo na sum kaznivih dejanj.
- Za prepoznavanje znakov nasilja je uporabna spletna povezava in aplikacija POND: prepoznajnasilje.si
- Preverjanje nedolžnosti – pri zdravniku, kamor deklico pripelje širša družina – je alarm za sum na prisilno poroko in trgovino z ljudmi.
- Usposabljanja morajo biti zasnovana sistemsko in sistematično, da se minimizira človeški faktor oziroma možnost napake.

Romska skupnost

- Primerov prisilnih porok po informacijah predstavnika romske skupnosti v Mariboru ni. Skupnost je zelo povezana; vsi vedo za početje drugih.
- Znotraj romske skupnosti obstaja mirovna skupina – skupnostni mehanizem za uravnavanje odklonskih vedenj. Družina, ki krši norme, je izobčena.
- Romska skupnost si želi aktivno sodelovati z institucijami pri naslavljanju problemov.

III. Raven preventive: vzvodi za napredek

V tretjem delu razprave so bili identificirani vzvodi za napredek v preventivi glede prisilnih porok romskih deklic.

(1) Priročnik o prepoznavanju in ukrepanju v primerih prisilnih in prezgodnjih porok

Glede na slabo poznavanje problematike – od indikatorjev do postopkov ukrepanja, vloge inštitucij, razpoložljivih možnosti – je smiselno izdelati in med inštitucije distribuirati priročnik o prepoznavanju in ukrepanju v primerih prisilnih in prezgodnjih porok po vzoru priročnika za delo v zvezi s preprečevanjem trgovine z ljudmi. Priročnik je lahko v spletni obliki, ki omogoča nadgrajevanje in izboljševanje.

(2) Regijsko povezovanje

Po vzoru krovne nacionalne institucije – nacionalnega koordinatorja za boj proti trgovini z ljudmi (Služba za preprečevanje in boj proti trgovini z ljudmi) je priporočljivo ustanoviti regijske koordinatorje / multidisciplinarne delovne skupine, ki

- identificirajo stanje in izzive,
- skrbijo za izmenjavo informacij med vsemi pristojnimi inštitucijami in drugimi akterji,
- naredijo akcijski načrt za regijo (po sistemu inšpekcijskega sveta, ki skrbi za sinergijske učinke vseh inšpekcijskih služb).

(3) Medinstitucionalno ozaveščanje in usposabljanje inštitucij

Potrebna so skupna regijsko koordinirana multidisciplinarna usposabljanja za vse inštitucije, ki delajo z Romi. Pripomogla bi k bolj poglobljenemu razumevanju kompleksnosti tematike, k večjemu zaupanju in boljšemu medinstitucionalnemu sodelovanju.

Skupek tem:

- Poznavanje zakonodaje glede prepričevanja nasilja, prisilnih porok, zgodnjih porok
- Prepoznavanje znakov, ki kažejo na sume kaznivih dejanj
- Poznavanje vlog in pristojnosti posamičnih inštitucij
- Poznavanje vseh ukrepov za zaščito žrtve (spremljevalec, prepustitev stanovanj ...)
- Poznavanje sodnih postopkov in vloge inštitucij v njih

Vsebine morajo biti čim bolj konkretne in uporabne: npr. kako spodbujati zaposlene k prijavi; kako voditi pogovor z žrtvijo; kako sodelovati kot priča

Glede na tehnološke trende in izzive bi bilo potrebno organizirati tudi izobraževanje iz informacijskih tehnologij za vse pristojne inštitucije, saj se vse več kaznivih dejanj izvršuje elektronsko – npr. preko skypea. Na ta usposabljanje je poleg CSD, policije, šol, tožilstva, sodstva, NVO potrebno pridobiti še zdravstvo, upravne enote, krajevne skupnosti/občine in mestne četrti.

(4) Kadrovske okrepitve v institucijah, ki delajo z ranljivimi populacijami

Kakovostno delo z ranljivimi skupinami, kamor spada tudi romska skupnost, zahteva **a) več časa kot delo z večinsko populacijo** – zaradi kulturnih in jezikovnih razlik in **b) kakovosten kader, ki je medkulturno senzibiliziran, usposobljen in motiviran za delo v okoljih z več tveganji**.

Zato je potrebno kadrovski izziv nagovoriti na nacionalni (sistemski ravni); velja pa tako za CSD-je kot policijo, zdravstvo in nevladne organizacije – za vse, ki so aktivni na terenu.

Trend je trenutno ponekod ravno obraten: primer je ravno omejitev števila javnih delavcev znotraj mariborskega centra za socialno delo. Zaradi reorganizacije centrov za socialno delo na regijske centre za socialno delo z enotami na mikro lokalni ravni je ravno mariborski center za socialno delo izgubil 15 delavcev, ki so prej izvajali storitev pomoč na domu, v okviru katere je možno delo z družinami, saj so se

ti razporedili na celotno območje regijskega centra za socialno delo in izvajajo ostale storitve na področju socialnega varstva.

(5) Centralizacija sistema za izmenjavo informacij glede izpolnjevanja šolske obveznosti

Redno obiskovanje osnovne šole pripomore k uspešni socializaciji; zlasti je pomembno v multikulturnih okoljih, kjer slovenščina ni materni jezik.

- Šole imajo neposreden in reden stik z ranljivimi populacijami otrok, zaradi česar lahko hitro zaznajo indikatorje, ki kažejo na tvegana vedenja ali sume kaznivih dejanj (kot npr. nasilje v družini). Prenehanje obiskovanja šole je lahko alarm za to, da bo otrok postal žrtev prisilne poroke.
- V primeru prisilnih porok so bile deklice ali dečki večkrat pripeljani iz drugih držav (Makedonija, Srbija, Albanija, Italija ...); nekateri od njih pred vstopom v Slovenijo niso imeli niti dneva obiskovanja šole. Ti otroci tudi v Sloveniji velikokrat »padejo skozi šolsko sito« in so med najbolj ranljivimi skupinami.
- Eden od ukrepov bi lahko bilo obveščanje upravnih enot o priseljenih otrocih šoloobvezne starosti; informacije bi se zbirale v centraliziranem sistemu, ki bi sledil selitvam in izpolnjevanju šolske obveznosti – znotraj Slovenije in v mednarodnem obsegu.

(6) Sprememba zakonodaje in izboljšanje sodnih praks

Potrebno je ozaveščanje in usposabljanje zaposlenih v tožilstvu in sodstvu za dosledno preganjanje kaznivih dejanj, povezanih s prisilnimi porokami (ničelna toleranca). V praksi se pogosto pregon zaustavi z razlago, da gre za kulturne navade. Posledice so zelo škodljive tako za žrtve kot širše skupnosti, zato je s tako prakso potrebno prekiniti.

Potreben je tudi premislek o spremembah v kaznovalni politiki:

- Natančno opredeliti primerljivo starost.
- Kriminalizirati odgovornost odraslih (staršev deklic in dečkov), ki omogočajo in napeljujejo k mladoletnim porokam.

Postopki bi se morali reševati prednostno.

Eden od razlogov za neprijavljanje sumov kaznivih dejanj s strani strokovnih delavcev je strah pred dodatno izpostavljenostjo in morebitnimi posledicami (maščevanje družin). Dodatna ovira je praksa, da dobijo vabilo na sodišče domov, na osebni naslov. To je nepotrebno. Dovolj bi bila ime in priimek priče ter naslov inštitucije, v kateri dela (tja se pošilja tudi korespondenca).

(7) Spremljanje najbolj ranljivih družin

Posamične družine, ki so prepoznane kot potencialno problematične (ker so se v njih npr. že odvijali dogodki, ki nakazujejo možnost prisilnih porok – imajo pa še mlajše, neporočene deklice) je potrebno redno spremljati in z njimi delati. Idealno se spremljanje celotne družine začne že od prvega prepoznavanja tveganih vedenj pri otroku oziroma »alarmu« katere koli od vpletenih inštitucij, da gre za škodljivo družinsko okolje.

(8) Reintegracija žrtev

Kaj že obstaja:

- Društvo Ključ preko svojih programov večinoma vodi individualno podporo; s pomočjo prostovoljcev.
- Obstajajo tudi programi PUM (projektne učenja za mlade), ljudskih univerz in drugih zavodov za izobraževanje odraslih.
- Na voljo je tudi osebna pomoč na centrih za socialno delo.

Kaj bi bilo še potrebno:

- Krizni timi znotraj CSD, sestavljeni multidisciplinarno.
- Podpora pri učenju jezika kot temeljnega predpogoja za vključevanje v družbo (da lahko žrtev komunicira brez prisotnosti tolmača).
- Celovita podpora pri osamosvajanju (vozniški izpit, izobrazba, zaposlitev)
- Brezplačne psihoterapije (veliko žrtev se spopada s posttravmatskim sindromom)
- Pridobiti nabor izobraženih tolmačev.

(9) Delo z romskimi starši / širšo romsko skupnostjo

Romske družine, ki so se priselile v Maribor, so prišle v upanju na boljše življenje. Predpogoj za kakovostno življenje je ustrezna zaposlitev. Mnogi Romi si želijo delati, a do zaposlitve ni lahko priti. Veliko Romov, ki se priselijo od drugod, je neizobraženih. Med tistimi, ki živijo v Mariboru že več generacij, je izobraženih več; med njimi jih je veliko s trgovsko šolo. Potrebno bi bilo razmisliti, kako jih prekvalificirati, da bi bili bolj zaposljivi.

- Nujno je delo na terenu: priti v okolja oziroma stanovanjske skupnosti, kjer Romi živijo.
- Starše se najlažje doseže preko otrok: najprej vzpostaviti zaupanje z otroki, nato pa pridejo še starši. Zainteresirane starše bi bilo potrebno vključevati v prostovoljske aktivnosti in – ko je možnost – zaposliti vsaj preko javnih del.
- Velik interes je zaznati pri športnih aktivnostih; te zanimajo tako otroke in starše. Ta potencial je še zelo neizkoriščen.
- Predpogoj za uspešno delo z ranljivo skupino, ki ima specifično kulturo in potrebe (kot npr. Romi), je kakovosten kader. Za delo na terenu je potrebno pridobiti in usposobiti najboljše ljudi, ki si res vzamejo čas in znajo zgraditi zaupanje.

(10) Delo z mladimi Romi

Pozitivno prakso terenskega dela z mladimi Romi v Mariboru so predstavile predstavnice Kraljev ulice. Znotraj skupnostnega prostora trikrat tedensko potekajo aktivnosti za otroke kot podpora pri vključevanju v šolski sistem in prispevanje družbi (kulturno-umetniške in športne dejavnosti, osveščanje o zdravem življenjskem slogu in pomenu izobraževanja, pomoč pri obiskih inštitucij ...).

Dosedanje izkušnje in potrebno prihodnje ukrepanje:

- Največji učinek imajo aktivnosti, ki nagovarjajo specifične potrebe Romov in Rominj. Skozi čas je bila zaznana potreba po oblikovanju ženske skupine, ki se redno srečuje, in po aktivnostih, ki spodbujajo njihovo samostojnost – izobraževanje o pravicah, enakosti med spoloma, pozitivni samopodobi. Uveden je bil tečaj slovenščine.
- Mnoge Rominje so izkazale željo, da bi se naučile voziti avto in se zaposlile. Vstop na trg dela je za mlade Rominje in Rome zahteven, zato potrebujejo precej podpore: seznaniti jih je potrebno s postopkom iskanja zaposlitve, pomagati pri iskanju in pisanju prošenj, spremljati na individualne

sestanke na zavod za zaposlovanje (kadar je potrebno). Za dober učinek je potrebno združiti moči med centri za socialno delo, nevladnimi organizacijami in zavodom za zaposlovanje.

- V prihodnje si želijo vključiti in pridobiti več moških in jih kot prostovoljce vse bolj vključiti v delo.
- Veliko manevrskega prostora je še za večje sodelovanje s šolami in vrtci: osveščati bi bilo potrebno vodstva šol za izvajanje preventivnih in interventnih ukrepov; da omogočijo in logistično ustrezno podprejo udeležbo na tovrstnih usposabljanjih (z organizacijo zamenjav, multiplikacijskimi aktivnostmi – prenos znanj na sodelavce itd.).
- Razvijati je potrebno sinergijsko sodelovanje različnih NVO pri nagovarjanju potreb romskih otrok v šolah.
- Potrebni bi bilo več skupnostnih prostorov, kjer bi potekali raznovrstni programi za opolnomočenje romskih otrok.

(11) Zaposlovanje Romov

- Problem je čez-generacijska brezposelnost: zaposleni niso bili ne stari starši ne starši. Socialni transferji so dojeti kot normalen vir preživetja; tukaj bi bil potreben razmislek, kako oblikovati tako socialno politiko, ki spodbuja k zaposlovanju – ne pa k pasivnemu prejetanju socialnih transferjev (štipendije so npr. veliko nižje od socialnega prejemka za brezposelnega 15-letnika).
- Primerna oblika so lahko projekti socialnega podjetništva, a so tudi ti izziv zaradi drugačnega odnosa do dela, kot ga ima večinsko prebivalstvo.
- K večji zaposljivosti Romov bi pripomogle bonitete, ki bi jih prejela podjetja, ki bi zaposlila Rome (po vzoru zaposlovanja invalidov).
- Predpogoj za uspešno zaposlovanje je izobraženost. Potrebno je preveriti podatke glede uspešnosti zaključitve srednje šole med mladimi Romi in vzpostaviti mehanizme, ki prispevajo k pridobivanju srednješolske izobrazbe.

